

unde experimentează răsturnarea evoluției biologice, *existența descendentă*: să te naști matur și să mori copil, să fii mamă și, apoi, nimfetă, pentru a folosi termeni din *Lolita* lui Nabokov. Alexandru Dabija a ales bine Teatrul de Stat din Turda pentru această premieră absolută în România, fiindcă noul director, actorul Cornel Răileanu, vrea să modernizeze stilul muncitoresc pentru care a fost creat în anii '50 ai secolului trecut Teatrul din Turda. Care nu a fost niciodată un teatru muncitoresc și nici nu va fi, deoarece astăzi centrul industrial Turda nu mai există. Poate cucerii Cornel Răileanu un nou public în Turda cu Ionesco, fie acesta și ultimul? Ne îndoiim, deși spectacolul este sprinten și are mai mult umor decât și-ar fi dorit Ionesco însuși. Important este că am văzut o echipă omogenă care practică un teatru modern, începând cu Cornel Răileanu însuși (*Primul bărbat*) și Cristina Pardanschi (*Bunica*, *Polițista*, *Roxane* etc), redescoperind după un an pe Anca Dămăcuș, actriță cu o expresie stranie aparte, pe Sebastian Marina, Cornel Miron și alții, provenind din Școala de teatru de la Cluj-Napoca.

Mircea MORARIU

Crâmpie

Cum ne apropiem de clasici

Scris în 1859 și publicat în 1861, impunătorul poem filosofic și sociogenic *Tragedia omului* de Madách Imre este ceea ce s-ar putea numi cu un termen foarte la modă astăzi (adică *trendy*), un veritabil *brand* al literaturii dramatice maghiare. Precumpănitoare în el este ideea că omul trebuie să-și asume, cu intransigență virilă, destinul, oricât de potrivnic i-ar fi acesta, că în veșnica luptă dintre viață și moarte, învingătoare este mereu viața. Tudor Vianu compara *Tragedia omului* cu poemul eminescian *Memento mori* și credea că ambele sunt „poeme ale omenirii văzute prin speranțele, înfrângerile și luptele popoarelor”. Alte comparații cu lucrări similare din literatura universală sunt oricând posibile. În cincisprezece tablouri, armonios articulate pe o idee filosofică generoasă, Madách a întocmit o veritabilă enciclopedie lirico-dramatică a idealurilor umanității.

Atunci când a proiectat montarea de la Teatrul Municipal din Miercurea Ciuc, regizorul Gavriil Pinte a pornit de la premisa clasicității, uneori împovăratore, a textului. *Tragedia omului* face parte din categoria lecturilor obligatorii, se studiază în școli și universități, a devenit aproape un bun comun, dar de fiecare dată ne apropiem de ea deopotrivă cu teamă și cu respect. În primele secvențe ale spectacolului e subliniată tocmai clasicitatea textului și se exploatează o teatralitate explicită, concretizată prin formula teatrului în teatru. La o masă lungă, vin și iau loc, rând pe rând, actorii care pregătesc viitoarea premieră cu *Tragedia omului*. Suntem, așadar, la ceea ce se cheamă „lectura la

masă". Fiecare interpret are în mână câte un exemplar din respectiva carte de căpătâi, se citesc „pe roluri”, cu admirație cvasireligioasă, replici celebre. Treptat, se produce o schimbare de perspectivă și se instalează un amalgam programat de stiluri, astfel fiind evidențiate puternicele resurse teatrale ale poemului și posibilitatea lecturilor plurale. Scenografia gândită de Roxana Ionescu – simplă și economicoasă – e subordonată respectivei idei, susținând dinamica reprezentației. Unul dintre tablouri se joacă în foaier și se face legătura dintre cele două părți ale reprezentației. Aceasta dobândește alura unui spectacol de grup, echilibrat structurat, în care planurile, stilurile, atitudinile alternează organic, se completează fără hiatusuri. Firește, se cuvin evidențiați interpreții rolurilor principale – Kosztándi Zsolt (*Adam*), Keresztes Szabolcs (*Lucifer*) și Antal Ildikó (*Eva*), dar și Giacomello Roberto, lor alăturându-li-se, de altfel, întreaga distribuție, actori în imensa lor majoritate tineri, ce dovedesc că și într-un loc mai puțin frecventat de critica de specialitate și într-o instituție relativ mică poate fi văzut teatru la standarde calitative apreciable.

Teatrul Municipal din Miercurea Ciuc – Tragedia omului de Madách Imre. Regia artistică: Gavriil Pinte. Scenografia: Roxana Ionescu. Cu: Kosztándi Zsolt, Keresztes Szabolcs, Antal Ildikó, Ciugulete Csaba, Dalnoky Csilla, Fekete Bernadetta, Fülöp Zoltan, Giacomello Roberto, Kozma Attila, Lőrincz András Ernő, Lung László Zsolt, Mardirosz Agnes, Márton Eszter, Szabó Enikő, Varga Sándor. Data reprezentației: 18 mai 2005.

Vulgaritate fără limite

Habar nu am cine este Nicolae Duțu, tot la fel cum îmi sunt total necunoscute rațiunile în virtutea cărora o instituție de spectacole cât se poate de respectabilă precum Teatrul *Luni* de la *Green Hours* din București, răsplătită în această primăvară de UNITER printr-un premiu special tocmai pentru calitatea experimentelor artistice pe care le promovează, își pătează blazonul introducând în repertoriu un text lipsit de orice valoare, text ce se cheamă *America-știe-tot*, aparținându-i unui neavenit care nu știe nimic despre scrisul pentru teatru. Recunosc că ideea de la care pleacă improvizatului dramaturg e generoasă, căci pretinsa partitură ar vrea să ne istorisească povestea unor oameni cărora le lipsește dragostea adevărată. Defilează prin fața noastră oameni din viitor, cyborgs și cybor-sex, vedem un decor și costume futuristice concepute de Alina Herescu, pendulăm între căsătoria virtuală, căsătoria temporară și căsătoria din dragoste. Dar mai cu seamă se devarsă asupra noastră un potop de vulgaritate. Și oricât de îndrăzneț, de dornic de experiențe și experimente ar fi Radu Afrim, regizorul așa-zisei întâmplări artistice, nimic nu-i justifică alegerea repertorială, care se transformă într-un spectacol ce se joacă tocmai în buricul Bucureștiului și e plimbat prin festivaluri. Într-o atmosferă insuportabilă ce devine asfixiantă din pricina stupidităților ce i se servesc cu supramăsură spectatorului de bun-simț, doi actori foarte buni – Andreea Bibiri și Constantin Cojocar, un tânăr promițător – Marius Manole și alți doi interpreți – Alin Teglaș și Romulus Chiceric, alături de cantautoarea Ada Milea, reîntoarsă la profesia ei de bază, actoria, se exhibă într-un amalgam situat în vecinătatea puțin onorantă a prostioarelor lui Doru Octavian Dumitru ori ale grupului Vacanța Mare. Singurul lucru bun ce se poate spune despre oroarea la care am fost

martor e că nu dăunează mult, ceea ce nu înseamnă însă că nervii omului normal nu sunt puși la grea încercare.

Teatrul Luni de la Green Hours, București – America-știe-tot de Nicolae Duțu; Regia artistică: Radu Afrim. Scenografia: Alina Herescu. Muzica: Ada Milea. Cu: Andreea Bibiri, Marius Manole, Ada Milea, Constantin Cojocaru, Alin Teglaș, Romulus Chiceric. Data reprezentației: 30 mai 2005.

Cayna de a fi spectator

În 1956, John Osborne intra pe piața literaturii dramatice engleze și, mai apoi, mondiale, cu piesa *Privește înapoi cu mânie*, care a deschis drumul „furioșilor” britanici, repede urmat de alți furioși din întreaga lume. Interesant e detaliul că, pe meleagurile românești, Osborne e mai curând cunoscut prin filmele turnate după piesele sale, celei deja citate adăugându-i-se *Cabotinul*, scrisă în colaborare cu Anthony Creighton și *Epitaf pentru George Dillon*. De altfel, cel mai cunoscut și împlinit spectacol cu *Privește înapoi cu mânie* a fost înscenat de regizorul de film Andrei Blaier. În stagiunea 1995/1996, la Teatrul Național din Târgu-Mureș, s-a săvârșit o montare deopotrivă emoționantă, sinceră și simplă cu această piesă, semnată regizoral de Theodor Cristian.

Iată că la vreo nouă ani de la respectiva montare, vedem o nouă versiune scenică a piesei-pilot a lui Osborne, versiune gândită regizoral de un tânăr actor, Liviu Pancu, despre care aflu că tocmai își va da licența în regie de teatru. Din păcate, ceea ce e lucrarea de diplomă a lui Liviu Pancu se prezintă într-o formă tare debilă din punct de vedere artistic. Deși tânărul regizor a tăiat zdravăn din textul lui Osborne, acea oră și patruzeci de minute, cât durează reprezentația, creează impresia că timpul s-a supradilat. Nu am detectat în spectacol nici un fel de idee regizorală validă. Iar cei distribuiți în spectacol fac față cu greu dificultăților reale ale textului și dau impresia de cras diletantism. E drept că Jimmy Porter spune la un moment dat „de ce să nu urlu? Țsta e singurul lucru la care mă pricep în casa asta”, numai că replica în cauză nu-i îngăduie nicidecum actorului Theo Marton, altminteri băiat prezentabil și care se mișcă destul de bine, să ne supună la chinuri inimaginabile din pricina vocii sale extrem de stridente ce, pur și simplu, îți zgârie urechile și creierul. Dana Pancu, studentă în anul al II-lea la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu Mureș, distribuită în rolul Alison, are grave probleme de dicție pe care nu știu prin ce minune cineva le poate corecta. Marius Turdeanu și Bianca Fărcaș izbutesc să fie corecți, în vreme ce veteranul Ion Ritiu își rostește replicile desfăcut, cu pauze, de parcă ar declama poezie, prelungindu-și astfel inutil și ostentativ prezența pe scenă.

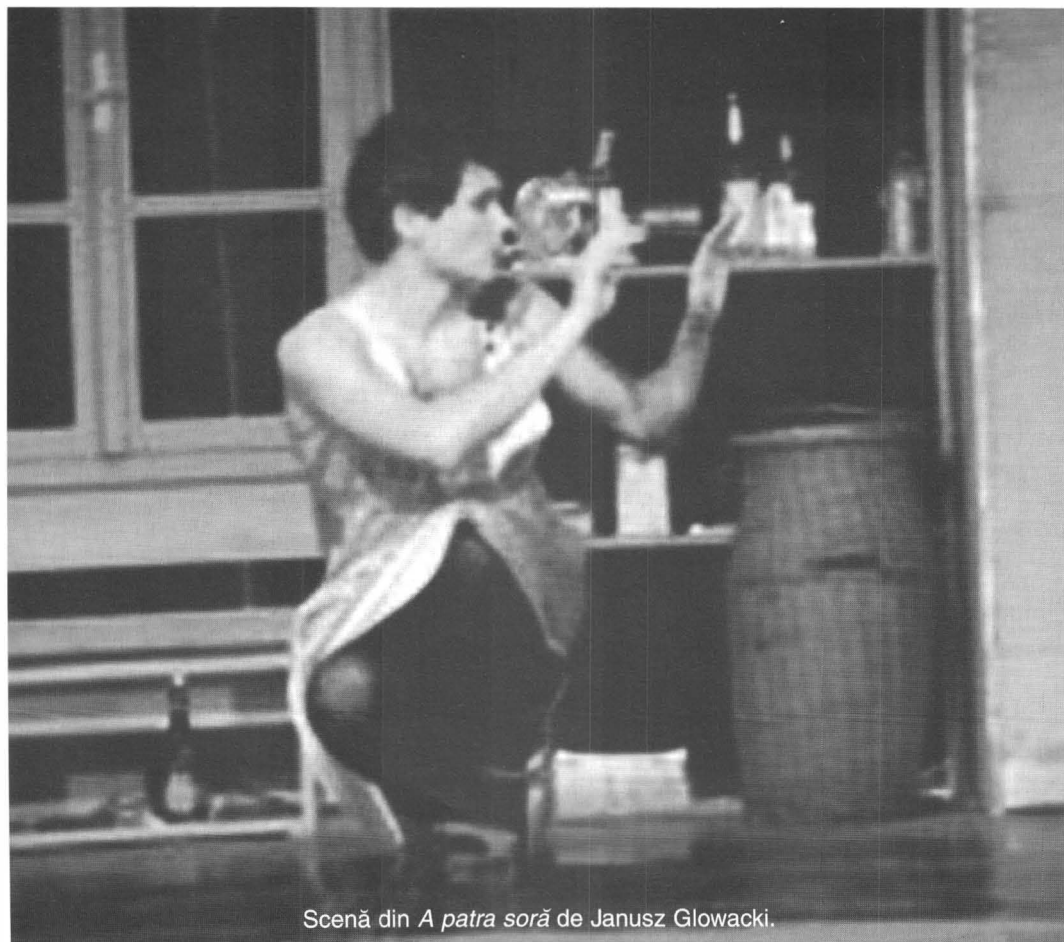
Teatrul Național din Târgu-Mureș – Compania „Liviu Rebreanu” – *Privește înapoi cu mânie* de John Osborne. Regia artistică: Liviu Pancu. Scenografia: Mihai Sorohan și Silvia Hornei. Cu: Theo Marton, Marius Turdeanu, Dana Pancu, Bianca Fărcaș, Ion Rățiu. Data reprezentației: 18 mai 2005.

Provocarea minții, palpitul sufletului

În urmă cu aproape un an, regizorul Alexandru Colpacci aducea în circuitul teatral românesc, printr-un spectacol realizat la trupa „Szigligeti” a Teatrului de Stat din Oradea, numele lui Janusz Glowacki. De origine poloneză, născut în

1938 la Poznań, emigrat în Statele Unite, Glowacki valorifică în scrisul său pentru teatru premisa că literatura e o mare bibliotecă din care oricine e îndrituit să împrumute orice, dar nu numai spre a citi, ci și a scrie. Bunăoară, în *Antigona la New York*, identificăm numeroase indicii că dramaturgul era inspirat de *Emigranții* lui Mrożec. De altminteri, se pare că textul ar fi fost cunoscut de eminentul critic Jan Kott, care l-ar fi apreciat ca numărându-se printre cele mai valoroase trei texte din literatura dramatică poloneză de azi, printre celelalte figurând chiar *Emigranții*.

În *A patra soră*, piesă pe care Colpacci a pus-o în scenă la Teatrul Național din Târgu Mureș – Compania „Tompá Miklós”, punctul de plecare e dat de celebra piesă *Trei surori* de A.P. Cehov. Olga, Mașa și Irina au ajuns într-o Moscova postsovietică (aici Glowacki, aflându-se în vecinătatea imediată a unui Galin din *Audiția*), dar se pare că ceea ce au găsit în orașul visurilor lor le e mai degrabă ostil și tocmai de aceea se gândesc să emigreze în America, al cărei mod de viață le este cunoscut mai curând prin numeroasele filme de serie B pe care le devoră ori prin obiectele contrafăcute ce poartă ostentativ inscripția „made in USA”. Rebotezate Vera, Tania și Katia, cele trei au ocupații anodine și visuri multe. Prima e secretară și îndrăgostită de un cunoscut om politic, Tania

Scenă din *A patra soră* de Janusz Glowacki.

studiază coregrafia, în vreme ce Katia se ocupă de îngrijirea unui tigru de la circ, din hrana căruia mai ciupește pentru a îmbunătăți mesele familiei. În jurul lor defilează o umanitate deopotrivă complexă și marginală, de foști, de inadaptabili, invariabil simpatizanți ai alcoolului. Plus o a patra soră care e, de fapt, un băiat, Kolea, copil al străzii, adoptat de familie, căruia îi revine să se ocupe de treburile casei. El e fata în casă. Multe sunt întâmplările ce se consumă de-a lungul celor trei ore de spectacol, cea mai spectaculoasă fiind că tânărul Kolea, travestit în femeie, pleacă în America, de unde se întoarce cu o grămadă de bani. Piesa lui Glowacki e scrisă cu talent, dramaturgul stăpânește planurile acțiunii, textul te cucerește prin starea de adevăr căreia îi conferă substanță numeroasele și imprevizibilele răsturnări de situație. Are autenticitate, transparentă, poezie subtextuală, inefabil poetic, tensiune sentimentală și comprimă numeroase încercări ale vieții. Sau, cum scrie în caietul-program al spectacolului însuși regizorul temeinicului spectacol târgumureșean, „scrierea dureroasă, poetică a lui Glowacki, nu este ușoară și nici plăcută. Teatru în film, film în teatru, farsă amestecată cu dramă, grotescul cu adevărul, comicul care se transformă în groază. Toate acestea duc la o opinie generală asupra soartei omenеști.”

Scriind toate acestea, Alexandru Colpacci formulează deopotrivă ordonarea temelor spectacolului, organizate într-o remarcabilă sintaxă dramatică, dar și însușirile acestuia. El e deopotrivă vesel și trist, colorat, pitoresc, atractiv, dar, mai cu seamă, grav și meditativ. O montare în care mâna regizorului se simte peste tot, dar cu discreție și calm, nicidecum la modul agresiv ori ostentativ. Valorizând nucleul greu de fapte și idei din text, Alexandru Colpacci a înfăptuit o montare ce se validează și se exprimă mai cu seamă prin actori. Regizorul a asigurat omogenitatea interpretării, ceea ce înseamnă că ansamblul e perfect sudat. Dar aproape fiecare actor are șansa de a-i fi rezervat un număr solistic. Excelent evoluează Berekméri Katus (*Vera*), Fodor Piroska (*Katia*), dar, mai cu seamă, Darabont Mikold (*Tania*). Dar cine cucerește cu adevărat este debutantul Bodolai Balázs, în rolul lui Kolea, nimeni altul decât „a patra soră”. Acesta izbutește ca, fără să rostească un cuvânt în primele zeci de minute bune ale spectacolului, să ne determine să ne concentrăm privirea asupra lui. În verbozitatea generală, tăcerea lui, intens jucată, deține funcții contrapunctice. Desfășurarea ulterioară a lucrurilor confirmă impresia că anodinel adoptat e personajul spectacolului. Însă buni sunt deopotrivă și ceilalți interpreți din distribuție – Karp György, Balázs Eva, Szekelyes Ferenc, Zayzon Zsolt, Tatai Sándor, Henn János, Sebestyen Aba, Harsányi Zsolt, Ördög Miklós Levente, ce dau expresie ratării, invidiei, lașității, compromisului, toate acestea dobândind în spectacol valoare de semn. Un semn ce-și găsește utile completări în scenografia Julianei Vâlsan, alcătuită preponderent dintr-un dulap imens pe rafturile căruia se găsește o cantitate uriașă de sticle de băutură de mult golite. Asistăm, așadar, la un spectacol dens, lucrat cu minuțiozitate, cu grijă față de actori și care are însușirea de a-i pune pe gânduri pe spectatori, tocmai pentru că în substanța lui se află miezul unei veritabile provocări.

Teatrul Național din Târgu Mureș – Compania „Tompá Miklós” – *A patra soră de Janusz Glowacki*. Regia: Alexandru Colpacci. Scenografia: Juliana Vâlsan. Cu: Berekméri Katus, Darabont Mikold, Fodor Piroska, Karp György, Balázs Eva, Bodolai Balázs, Ferenc, Zayzon Zsolt, Tatai Sándor, Henn János, Sebestyen Aba, Harsányi Zsolt, Ördög Miklós Levente. Data reprezentației: 17 mai 2005. *